

۱۳۵۹.۹۲

مالکیت و مشارکت

در اسلام

مؤلفان

محمد معین الدین خان

دکتر ام. اچ. سید

مترجمان

احمد شعبانی

محمد مهدی نجفی علمی

WWW.Kitab.ir

انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

دانشگاه امام صادق علیه السلام

مالکیت و مشارکت در اسلام ■ تألیف: محمد معین الدین خان و دکتر ام. ای. سید
ترجمه: دکتر احمد شعبانی و محمد مهدی نجفی علمی ■ ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ چاپ اول: ۱۳۹۴
قیمت: ۲۱۵۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: هوشنگی ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۴۵۵-۳

این کتاب ترجمه اثر زیر می باشد:
Khan, Muhammad Moinuddin & Speed, M. H. (2010). Ownership and partnership in Islam, India: Pentagon Press.

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: خان، محمد معین الدین
عنوان و نام پدیدآور: مالکیت و مشارکت در اسلام/ تألیف: محمد معین الدین خان و ام. ای. سید؛ ترجمه احمد شعبانی و محمد مهدی نجفی علمی.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۴۷۶ ص.
فروست: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)؛ ۶۶۳ اقتصاد اسلامی؛ ۳۱.
قیمت: ۲۱۵۰۰۰ ریال. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۴۵۵-۳
شناسه افزوده: سید، ام. ای.
شناسه افزوده: شعبانی، احمد
شناسه افزوده: نجفی علمی، مهدی
شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۶۳۸۹

فهرست مطالب

۱۷.....	سخن ناشر.....
۱۹.....	پیشگفتار.....
۲۵.....	مقدمه.....

فصل اول. سرمایه‌گذاری

۲۷.....	۱-۱. مشارکت.....
۳۰.....	۲-۱. مالکیت، مضارب و قرض گیرنده.....
۳۱.....	۳-۱. مسائلی درباره سود.....
۳۱.....	۱-۳-۱. نظرات حنفی و حنبلی درباره استحقاق سود.....
۳۴.....	۲-۳-۱. استحقاق نسبت به سود و دیدگاه مالکی.....
۳۶.....	۳-۳-۱. استحقاق نسبت به سود و دیدگاه شافعی.....
۳۷.....	۴-۳-۱. آیا زمین مبنایی برای استحقاق سود است؟.....
۳۸.....	۵-۳-۱. مبانی استحقاق نسبت به سود در قانون جدید.....
۴۰.....	۴-۱. نظریه‌های مختلف درباره مؤسسه اقتصادی.....
۴۰.....	۱-۴-۱. اقتصاددان و بنگاه.....
۴۱.....	۲-۴-۱. مفهوم حسابداری بنگاه.....
۴۲.....	۳-۴-۱. مفهوم بنگاه از نگاه حقوق‌دان.....
۴۳.....	۴-۴-۱. مفهوم تجاری بنگاه و قانون اسلامی.....
۴۴.....	۵-۴-۱. مفهوم تجاری بنگاه و شخصیت شرکی.....

فصل دوم. مالکیت مشترک

۴۸.....	۱-۲. انواع مالکیت مشترک.....
۴۸.....	۲-۱-۱. مالکیت مشترک (مشارکت ملکی).....

- الف. شرایط مالکیت مشترک ۴۹
- ب. تمایز بین مشارکت ملکی و مشارکت عقدی ۵۰
- ۲-۱-۲. انواع مشارکت (مشارکت عقدی) در فقه ۵۲
- الف. انواع مشارکت قراردادی، طبق نظر اکثریت ۵۲
- ب. انواع مشارکت قراردادی بر طبق نظر حنفی ۵۵
- ۲-۲. انواع قانونی مشارکت ۶۲
- ۲-۲-۱. انواع مشارکت‌ها و شرکت‌ها در قانون انگلیسی و قانون مصری ۶۲
- ۲-۳. مشارکت و قراردادهای ۶۵
- ۲-۳-۱. اثرات قراردادهای زیرین در یک قرارداد مشارکت تنها ۶۵
- ۲-۳-۲. عملکرد اجازه در یک مشارکت معتبر ۷۱
- ۲-۳-۳. عملکرد اجازه در یک مشارکت فاسد ۷۲
- ۲-۳-۴. اثرات مشارکت در ارتباط با قراردادهای زیرین ۷۲
- ۲-۳-۵. دو مشارکت در یک عقد و قوانین استدانه ۷۳
- ۲-۳-۶. قراردادهای زیرین مشارکت‌ها و شرکت‌ها در قانون جدید ۷۶
- ۲-۴. بدهی و شرکا؛ مسئولیت ۷۷
- ۲-۴-۱. مسئولیت شرکا در فقه ۷۷
- ۲-۴-۲. تعهد شرکا و نیازمندی‌های مطالبه در مشارکت عنان و مضاربه ۷۸
- ۲-۴-۳. مسئولیت قبل از استدانه ۸۰
- ۲-۴-۴. مسئولیت بعد از استدانه ۸۳
- ۲-۴-۵. مسئولیت شرکا در مفاوضه حنفی ۸۴
- ۲-۴-۶. مسئولیت شرکا در مشارکت عنان پایه‌گذاری شده بر اساس کفالت ۸۵
- ۲-۴-۷. مسئولیت‌های قانونی ۸۶
- ۲-۴-۸. شرکا؛ مسئولیت‌های قانونی ۸۶
- ۲-۴-۹. مسئولیت سهام‌داران در شرکت‌های سهامی و شرکت‌های با مسئولیت محدود ۸۹
- ۲-۵. مفهوم مالکیت مشترک در اسلام ۹۳
- ۲-۵-۱. تعریف شرکه ۹۴

۹۵.....	۲-۵-۲. معنای دقیق شرکه.....
۹۶.....	۲-۵-۳. مشارکت اباحه (حق عمومی برای به دست آوردن مالکیت).....
۹۷.....	۲-۵-۴. مشارکت ملکی (مالکیت مشترک).....
۹۸.....	۲-۵-۵. مشارکت عقدی (مشارکت).....
۹۸.....	الف. مکتب حنفی.....
۹۹.....	ب. مکتب مالکی.....
۱۰۰.....	ج. مکتب شافعی.....
۱۰۱.....	د. مکتب حنبلی.....
۱۰۱.....	هـ. تعریف گسترده تر مشارکت عقدی.....
۱۰۲.....	و. مطالعه تطبیقی و اثرات.....
۱۰۳.....	۲-۶-۱. تشکیل یک مشارکت.....
۱۰۵.....	۲-۶-۱. موافقت نانوشته.....
۱۰۸.....	۲-۶-۲. موافقت نوشته شده.....
۱۱۱.....	۲-۶-۳. اقدام طرفین و مشارکت.....
۱۱۲.....	۲-۶-۴. معنای قانونی مشارکت.....

فصل سوم. انواع مشارکت

۱۱۷.....	۳-۱. مشارکت، دوره آن؛ مشارکت عنان با اعتبار مالی (وجهت).....
۱۱۸.....	۳-۱-۱. شرایط سهیم شدن در سود و زیان.....
۱۱۹.....	۳-۱-۲. مسئولیت شرکا در این قرارداد.....
۱۲۰.....	۳-۲. مشارکت مفاوضه.....
۱۲۱.....	۳-۲-۱. معنی مفاوضه و توجیه قانونی آن.....
۱۲۱.....	الف. معنای مفاوضه.....
۱۲۲.....	ب. تعریف مفاوضه.....
۱۲۲.....	ج. توجیه در قانون.....
۱۲۴.....	۳-۲-۲. مفهوم واژه مطلق مفاوضه.....

- ۳-۲-۳. آیا مفاوضه باید برای عموم معاملات باشد؟ ۱۲۵
- ۳-۲-۴. انواع گسترش یافته مفاوضه ۱۲۶
- ۳-۲-۵. شرکا؛ محدودیت های آنان ۱۲۷
- ۳-۲-۶. شرایط مفاوضه بر اساس موضوع اصلی ۱۲۸
- الف. قیده‌ها، زمانی که موضوع اصلی ثروت باشد ۱۲۸
- ب. شرط گذاری در زمانی که موضوع اصلی مفاوضه، کار باشد ۱۳۴
- ج. تفاوت بین عنان و مفاوضه زمانی که موضوع اصلی، کار باشد ۱۳۴
- د. شرط گذاری در زمانی که موضوع اصلی مفاوضه اعتبار مالی باشد ۱۳۶
- هـ. انقضاء مشارکت مفاوضه ۱۳۷
- و. اهمیت مفاوضه و مزیت آن ۱۳۸
- ۳-۳. مکاتب اکثریت و مشارکت ۱۳۹
- ۳-۳-۱. مکتب مالکی ۱۴۱
- الف. مشارکت عنان در مکتب مالکی ۱۴۲
- یک. معنای عنان بر طبق نظر مالکی ۱۴۳
- دو. مفهوم واژه مطلق عنان ۱۴۴
- سه. سودها نسبت به سرمایه، متناسب هستند ۱۴۶
- ب. مفاوضه مالکی ۱۴۸
- یک. معنای مفاوضه بر طبق نظر مالکی ها ۱۴۸
- دو. آیا مفهوم قرارداد مفاوضه، همان کفالت مورد نیاز توسط مفاوضه مالکی است؟ ۱۴۹
- سه. آیا مفاوضه مالکی نیازمند برابری است؟ ۱۵۵
- چهار. مقایسه بین مفاوضه مالکی و عنان حنفی ۱۵۷
- ج. مکتب مالکی؛ مشارکت در عمل و مشارکت وجوه ۱۶۰
- یک. مشارکت در عمل (یا ابدان) بر طبق نظر مالکی ۱۶۰
- دو. مشارکت وجوه و مشارکت ضمام ۱۶۳
- ۳-۳-۲. مکتب شافعی ۱۶۵
- الف. مفهوم عنان طبق نظر شافعی ۱۶۵
- یک. قرارداد مشارکت عنان ۱۶۸

۱۶۹	دو. تشکیل مشارکت و شرط مشارکت کردن در سودها.
۱۷۱	۳-۳-۳. اعتبار و اهمیت در مکتب حنفی.
۱۷۲	۳-۴. شرایط عمومی عنان.
۱۷۳	۳-۴-۱. معنای عنان و اعتبار قانونی آن.
۱۷۵	۳-۴-۲. تعریف عنان.
۱۷۷	۳-۴-۳. توجیه قانونی عنان.
۱۷۹	۳-۴-۴. رکن عنان و تشکیل آن.
۱۸۰	۳-۴-۵. زمانی که صیغه، توسط زمان محدود شده است (توقیت).
۱۸۱	۳-۴-۶. تشکیل عنان از طریق تبدیل مفاوضه.
۱۸۴	۳-۴-۷. مفهوم واژه عنان.
۱۸۵	۳-۴-۸. گذاشتن شرایط اضافی در عنان، همانند کفالت.
۱۸۸	۳-۴-۹. مفاهیم مربوط به قراردادن کفالت در عنان.
۱۹۱	۳-۴-۱۰. انواع مشارکت عنان.
۱۹۳	۳-۴-۱۱. قدرت‌های شرکا.
۱۹۴	الف. نابالغ به عنوان یک شریک در فقه و قانون.
۱۹۷	ب. مشارکت میان اعضای خانواده.
۱۹۸	۳-۴-۱۲. فساد و پایان مشارکت.
۱۹۸	الف. ابطال (فساد) مشارکت.
۱۹۹	ب. اثرات یک مشارکت فاسد.
۲۰۰	ج. پایان مشارکت عنان.
۲۰۲	۳-۵. شروط خاص مربوط به عنان.
۲۰۳	۳-۵-۱. مشارکت عنان، زمانی که موضوع اصلی ثروت (مال) می‌باشد.
۲۰۳	الف. مفهوم مال، نسبت به مشارکت.
۲۰۴	ب. پول، رایج مطلق و مشارکت.
۲۰۵	یک. تشکیل عنان با اموال مثلی (قابل تعویض).
۲۰۷	دو. مشارکت بر اساس کالاهای غیر مثلی (عروض).
۲۱۱	سه. سودها و توزیع آن.

- چهار. محدودیت‌های یک مالک مشترک ۲۱۱
- ج. دیدگاه شافعی درباره غیرقانونی بودن شکل‌های دیگر مشارکت ۲۱۳
- د. عدم قبول مفاوضه ۲۱۴
- یک. دیدگاه‌های شافعی، درباره غیرقانونی بودن مشارکت ابدان ۲۱۷
- دو. غیرقانونی بودن مشارکت وجوه ۲۱۸
- هـ. مکتب حنبلی ۲۱۸
- یک. مشارکت عنان در نظر حنبلی ۲۲۱
- دو. معنای عنان در نظر حنبلی ۲۲۱
- سه. مشارکت با عروص ۲۲۳
- چهار. مفهوم واژه مطلق عنان، و قدرت‌های شرکا ۲۲۴
- و. خرید و فروش اعتباری، و مسئولیت شرکا ۲۲۵
- یک. مشارکت وجوه مکتب حنبلی ۲۳۰
- دو. مشارکت ابدان در نظر حنبلی ۲۳۳
- سه. دارایی و موضوعات مربوطه ۲۳۴
- چهار. ابطال مشارکت ابدان ۲۳۵
- پنج. قرارداد مفاوضه در نظر حنبلی ۲۳۵
- شش. حقوق مالکیت معنوی ۲۳۶
- ز. تقسیم سود و زیان در مشارکت عنان بر اساس مال ۲۴۱
- یک. شروط مربوط به تقسیم سود باید به‌طور صریح قید شوند ۲۴۱
- دو. شرایط مربوط به سود که مجاز هستند ۲۴۲
- سه. زیان و شرط ۲۴۴
- ح. شرط مربوط به کار در عنان بر اساس ثروت ۲۴۴
- یک. قدرت‌های شرکا، در مشارکت عنانی که بر اساس ثروت باشد ۲۴۵
- دو. مسئولیت شرکای عنان درباره بدهی‌ها ۲۴۸
- ط. مسئولیت؛ زمانی که عنان همانند وکالت، بر پایه کفالت باشد ۲۵۲
- یک. نتیجه‌گیری درباره مسئولیت شرکا ۲۵۲
- ۳-۵-۲. مشارکت عنان زمانی که مسئله اصلی کار است ۲۵۳

۲۵۳	الف. کار برای مواردی که این مشارکت، اجازه داده نشده است
۲۵۴	ب. مشارکت در منافع دارایی و ابزارها، معتبر است
۲۵۸	ج. شرایط قبول و انجام کار
۲۶۰	د. شرایط مربوط به مشارکت در سود و زیان
۲۶۱	هـ. ظرفیت قانونی خویشاوندان به عنوان شرکا و مدت زمان قرارداد
۲۶۱	یک. ظرفیت قراردادی
۲۶۲	دو. مشارکت در میان خویشاوندان

فصل چهارم. مسئولیت شرکا

۲۶۴	۱-۴. عقاید حنفی
۲۶۶	۲-۴. مسائل متفاوت
۲۶۷	۱-۲-۴. دیدگاه مالکی
۲۶۸	۲-۲-۴. دیدگاه شافعی
۲۶۸	۳-۲-۴. دیدگاه حنبلی
۲۶۹	۳-۴. انواع رکن
۲۷۰	۱-۳-۴. شرایط مزارعه
۲۷۰	الف. شرایطی که قرارداد را معتبر می کنند
۲۷۱	یک. شرایط مربوط به مزارع
۲۷۱	دو. شرایط مربوط به زرع یا بذر
۲۷۱	سه. شرایط مربوط به مزروع
۲۷۲	چهار. شرایط مربوط به زمین (مزروع فیه)
۲۷۲	پنج. شرایط مربوط به تهیه بذر
۲۷۲	شش. مدت قرارداد
۲۷۲	ب. شرایط فاسدکننده قرارداد
۲۷۳	ج. احکام (اثرات قانونی) مزارعه
۲۷۳	یک. اثرات یک مزارعه معتبر

- ۲۷۳ دو. اثرات یک مزارعه فاسد شده.
- ۲۷۴ سه. اثرات یک مزارعه فسخ شده.
- ۲۷۴ د. مزارعه؛ فسخ آن.
- ۲۷۴ ۴-۳-۲. مساقات یا معامله.
- ۲۷۴ الف. تعریف مساقات.
- ۲۷۵ ب. توجیه قانونی مساقات.
- ۲۷۶ ج. مساقات و عناصر آن.
- ۲۷۶ د. مساقات و شرایط آن.
- ۲۷۷ هـ. شرایط مخصوص طرفین.
- ۲۷۷ و. شرایط مخصوص به مسئله اصلی.
- ۲۷۸ ز. شرایط مخصوص درباره سهم‌های توافق شده.
- ۲۷۸ ح. شرایط مخصوص به کار.
- ۲۷۸ ط. شرایط مخصوص به دوره قرارداد و زمان انعقاد قرارداد.
- ۲۷۹ ی. شرایطی که قرارداد را باطل می‌کند.
- ۲۷۹ ۴-۴. قرارداد و قانون.
- ۲۸۰ ۴-۴-۱. فسخ یا ابطال قرارداد.
- ۲۸۰ ۴-۴-۲. مفهوم مضاربه.
- ۲۸۰ ۴-۵. توافق و شرکا.
- ۲۸۱ ۴-۵-۱. پول هزینه شده.
- ۲۸۲ ۴-۵-۲. سود و شرایط آن.
- ۲۸۳ ۴-۵-۳. اعتبار مضارب یا شرایط تصرف.
- الف. اختیاراتی که به‌طور ضمنی در یک قرارداد مضاربه غیرمحدود، اشاره شده است
- ۲۸۴
- ب. اعتبار و مقررات مربوط به آن
- ۲۸۷
- ج. اختیاراتی که نیازمند اجازه صریح نیست، اما می‌توانند در یک شرط عمومی داخل
- شوند
- ۲۸۸
- ۴-۵-۴. محدودیت‌های مضاربه
- ۲۸۹

الف. مسئولیت شرکا در قبال بدهی‌های مضاربه.....	۲۸۹
یک. مسئولیت سرمایه‌گذار و کارگر برای بدهی‌های مضاربه؛ قبل از استدانه و قبل از شروع معاملات.....	۲۹۰
دو. مسئولیت بعد از خرید، اما قبل از ولایت استدانه.....	۲۹۰
سه. مسئولیت بعد از خرید، اما قبل از تحقق هر سودی.....	۲۹۱
چهار. مسئولیت، بعد از خرید و بعد از تحقق سودها.....	۲۹۳
پنج. زمانی که مضارب به‌صورت اعتباری و فراتر از حد سرمایه، بدون اجازه قانونی خریداری کند.....	۲۹۵
شش. مسئولیت صاحب مال و مضارب برای بدهی‌ها، بعد از استدانه قانونی.....	۲۹۶
۴-۶. مفهوم قرض و مسئولیت.....	۲۹۷
۴-۶-۱. پایان مضاربه.....	۲۹۹
۴-۶-۲. مضاربه و مشکلات.....	۳۰۰
۴-۷. مفاهیم مسابقات و مزارعه.....	۳۰۲
۴-۷-۱. شناخت مزارعه.....	۳۰۳
۴-۷-۲. معنای مزارعه.....	۳۰۳
۴-۷-۳. توجیه قانونی مزارعه.....	۳۰۴
۴-۸. مضاربه در قانون.....	۳۰۴
۴-۸-۱. تعریف مضاربه.....	۳۰۴
۴-۸-۲. مضاربه؛ جنبه‌های قانونی.....	۳۰۹
۴-۸-۳. مضاربه؛ اجزاء اصلی آن.....	۳۱۰
۴-۸-۴. مضاربه؛ انواع و مفاهیم.....	۳۱۲
الف. مفاهیم قرارداد مضاربه.....	۳۱۲
ب. انواع مختلف مضاربه.....	۳۱۳
۴-۸-۵. مضاربه، قواعد و دستورات.....	۳۱۵
الف. عام؛ یک نوع مضارب.....	۳۱۶
ب. وکیل؛ یک نوع مضارب.....	۳۱۷
ج. زمانی که سود آشکار می‌شود مضارب، یک شریک است.....	۳۱۹

- د. مضاربه فاسد، یک اجازه فاسد می‌شود ۳۲۰
 هـ. اگر مضارب شرایط قرارداد را نقض کند، او یک غاصب می‌شود ۳۲۲
 و. اگر یک شرط از بین برنده مشارکت در سودها ایجاد شود، مضاربه باطل می‌شود ۳۲۲

فصل پنجم. مسائل مشارکت

- ۱-۵. مسائل وائش محور ۳۲۴
 ۱-۱-۵. مشارکت‌ها؛ بدون شخصیت قانونی ۳۲۴
 ۲-۱-۵. اجازه برای خرید اعتباری ۳۳۲
 ۲-۵. کارشناس قانون به عنوان یک شریک ۳۴۰
 ۱-۲-۵. شخص ثروتمند و اسلام ۳۴۲
 ۲-۲-۵. ویژگی‌های مشارکت محدود ۳۴۴
 ۳-۲-۵. تشکیل مشارکت محدود ۳۴۶
 ۴-۲-۵. اصول راهنما برای مشارکت محدود اسلامی جدید ۳۴۶
 ۵-۲-۵. تأسیس؛ بر اساس مشارکت محدودی که بنا شده است ۳۴۷
 ۳-۵. قانون تجاری و پول ۳۵۲
 ۴-۵. موضوعات مربوط به تجارت ۳۵۴
 ۱-۴-۵. مفهوم شرکت با مسئولیت محدود جدید ۳۵۵
 ۲-۴-۵. الگوهای شرکت با مسئولیت محدود اسلامی ۳۵۵
 ۳-۴-۵. نظارت و کنترل شرکتی ۳۵۶
 ۵-۵. موارد دیگر مشارکت ۳۵۶

فصل ششم. مالکیت مشرک و اقدامات احتیاطی

- ۱-۶. مفهوم مشارکت ۳۶۰
 ۱-۱-۶. مشارکت مفاوضه و مشارکت عنان ۳۶۵
 ۲-۱-۶. مشارکت به صورت مشاع اهمیت دارد ۳۶۸

۳۶۹	۲-۶. مفهوم شفعه
۳۷۱	۱-۲-۶. شفعه و شرایط
۳۸۰	۳-۶. مفهوم مضاربه
۳۸۵	۱-۳-۶. شرایط مضاربه
۳۸۷	۲-۳-۶. بحث بین طرفین، در مضاربه
۳۹۰	۳-۳-۶. معاملات شبه مضاربه
۳۹۳	۴-۳-۶. بیع رقم (فروش توسط تعداد) با بیع مباحه مرتبط است
۳۹۵	۵-۳-۶. موافقت‌های شبه مضاربه
۳۹۶	الف. بیع فضولی (فروش توسط یک وکیل مأموریت داده نشده)
۳۹۸	ب. مشارکت در محصولات کشاورزی

فصل هفتم. نقش سرمایه

۴۱۳	۱-۷. شکل‌های اقتصاد
۴۱۷	۲-۷. سرمایه مالی
۴۲۰	۳-۷. اجزاء اصلی کیفیت
۴۲۴	۴-۷. نظریه نظام حمایت از تولیدات داخلی
۴۳۱	۵-۷. حقیقت برابری
۴۳۵	منابع و مآخذ
۴۶۱	نمایه

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (فرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

فلسفه وجودی دانشگاه امام صادق علیه السلام که از سوی ریاست دانشگاه به کرات مورد توجه قرار گرفته، تربیت نیروی انسانی ای متعهد، باتقوا و کارآمد در عرصه عمل و نظر است تا از این طریق دانشگاه بتواند نقش اساسی خود را در سطح راهبردی به انجام رساند. از این حیث «تربیت» را می توان مقوله ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می یابد؛ زیرا که «علم» بدون «ترکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می سازد.

از سوی دیگر «سیاست ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست ها در گرو انجام پژوهش های علمی و بهره مندی از نتایج آنهاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان های فکری و اجرایی به حساب می آیند و نمی توان آینده درخشانی را بدون توانایی های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق علیه السلام در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و

جهاد علمی مستمر مجموعه بنیان‌گذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه‌جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (ع) با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن‌ها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و اعلیٰ اندک در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق (ع) را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت (ان شاء الله).

والله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

پیش گفتار

در نهایت، ما مجموعه‌ای از کتب مرجع پژوهشی مناسبی که قابلیت فراهم کردن اطلاعات مالی و پولی، خلق پول، مدیریت و اختصاص قدرت خرید، برای محققین و عامه مردم - در حقیقت هر کسی که می‌خواهد دانشش را درباره این موضوعات بسیار مهم مرتبط با پول افزایش دهد - دارند، را در دسترس مان داریم.

اقدام آن‌ها در میانه آخر دوره‌ای طولانی در سقوط‌های بازار مالی از سال ۱۶۹۴م، آغاز گردید، که در این شرایط توسط شکست رهن بدون پشتوانه^۱ تقویت شد و از این موارد نیز تشکیل شده است. سقوط بیز استیرنز^۲، نوردون راک^۳ و فعالیت‌های معاملاتی «جسورانه»^۴ در شرکت سوسیته جنرال^۵ - انتشار این پنج کتاب درباره بانکداری اسلامی و گزینه‌های اخلاقی، یک پادزهر به موقع را برای شکست‌های نظام بانکداری موجود، فراهم کرده است. این شکست‌ها در نتیجه تمایل طبیعی آن نظام به خود ویرانی و «اقداماتی که همسایه را فقیرتر می‌کند»^۶ است که منجر به نیاز به تأمین مالی می‌گردد.

همچنین، آن برای ما یک فهرست با ارزش از مبانی و اصول، تصمیمات و اقدامات انبیاء و پیامبران خداوند - در رشته‌های معامله، تجارت و مالیه - را فراهم می‌کند، که به طور دقیق همان‌گونه که مربوط به امروز است، مربوط به زمان حضرت ابراهیم علیه السلام، حضرت موسی علیه السلام، حضرت عیسی علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم نیز می‌باشد.

1. Sub-Prime Mortgage fiasco

۲. Bear Sterns. [مترجم:] یک شرکت خدمات مالی آمریکایی بود، که در زمینه سرمایه‌گذاری و ارائه خدمات بانکداری سرمایه‌گذاری، مدیریت ثروت و مدیریت سرمایه‌گذاری فعالیت می‌نمود.

۳. Northern Rock. [مترجم:] یک بانک بریتانیایی

4. Rogue

5. Societe General

۶. Beggar thy neighbour practices. [مترجم:] منظور اقداماتی است که به نفع یک کشور و به زیان دیگری انجام می‌گردد.

در حقیقت سابقه تمام این روند به زمانی بر می گردد که در ۲۴۰۰ سال قبل از میلاد شروع شده بود؛ در جایی که برخی از نتایج اقتصادی، اجتماعی بدهی و بهره، بر روی لوح‌هایی از گل پخته شده در شهر سومری^۱ از لاگاش^۲، نگهداری می‌شد.

من به سهم خودم، از اینکه از من خواسته شده که یک مقدمه کوتاه برای این طرح ارزشمند و به تعویق افتاده فراهم کنم، خوشبختم. طرحی که هدفش فراهم کردن یک شناخت بهتر از پول، شکل‌های اخلاقی بانکداری و سرمایه‌گذاری اسلامی حقیقی می‌باشد.

درخواست انجام دادن تحقیق درباره مزایای به‌کارگیری شریعت اسلامی در بازارهای بورس، از یک سرزمینی به دوری چین، نشان می‌دهد که در حال حاضر، مردم به‌صورت جدی به دنبال ایجاد سؤال درباره عیب‌های نظام موجود هستند، و همچنین در حال حاضر به دنبال نظامی هستند که هیچ‌یک از چند عیب ذاتی فاجعه‌انگیز را نداشته باشد. موردی که روشن و خالی از اقدامات فریبنده است، همانند: «فروش کوتاه»^۳، و ابزارهایی همانند «معاوضات نکول اعتباری»^۴ و «وام با تعهد وثیقه»^۵ نمونه‌های کوچکی از این دست هستند. همچنین تمام مواردی که به سقوط خانه پوشالی بدون پشتوانه^۶ و ملی‌سازی فردی مک^۷، فنی می^۸ و تعداد زیادی از نهادهای بانکداری ایالات متحده بریتانیا، همانند مؤسسه HBOS و رویال بانک اسکاتلند^۹ نیز کمک کرده‌اند، چنین هستند.

1. Sumarian

2. Lagash

3. Short selling

4. Credit Default Swaps

5. Collateralised Debt Obligations

6. Collapse of the Sub-Prime house of cards

7. Freddie Mac. [مترجم:] فردی مک، و یا کمپانی فدرال وام‌های مسکن، بزرگترین آژانس ارائه‌دهنده وام مسکن در ایالات متحده آمریکا می‌باشد.

8. Fannie Mae. [مترجم:] فنی می، یا انجمن ملی فدرال وام، که معمولاً به عنوان فنی شناخته می‌شود، در سال ۱۹۳۸م، در خلال رکود بزرگ در ایالات متحده آمریکا و به عنوان بخشی از برنامه اقتصادی نیو دیل، تأسیس شد.

9. Royal Bank of Scotland

علاوه بر این، آن‌ها ما را قادر ساخته‌اند که - از طریق معادله $M+(X)=D+I$ - اثبات کنیم که بهره و بهره مرکب، نخستین علت تورم و علت رشد بدهکاری سرطانی و کشنده هستند. همچنین، ما را قادر ساخته‌اند که درب‌های تحقیقات مداوم را باز کرده و راه‌حل‌های عملی و آزمایش‌شده، که پیش از این به روشنی وجود داشت و در دسترس هر دولت و هر قدرت محلی در اطراف جهان نیز هستند، را پیاده‌سازی کاربردی کنیم؛ - بدون توجه به دین یا طرز فکرهای دنیایی آن‌ها، چرا که اصول واقعی و حقیقی اسلام و فقه اسلامی بر اساس استدلال کامل و قضاوت صحیح پایه‌گذاری شده است.

من امیدوارم در یک زمان، کتاب‌های بیشتری اضافه شود، کتاب‌هایی که شامل بهره و ربا، مبادی تناقض، و نبردهای بزرگی را که در این سال‌ها - به‌خصوص در مواردی که به فرانسه و انگلستان مربوط است و فرانسویان از آن تعبیر به «جنگ‌های ربا» می‌کنند - انجام شده است، باشند؛ همچنین این موارد جنگ داخلی انگلستان، جنگ استقلال آمریکا از بریتانیا و جنگ داخلی مربوط به خود آن کشور را به همراه جنگ‌های جهانی اول و دوم، - اگر ما روش‌های خود را تغییر ندهیم - و جنگ جهانی سوم را نیز دربر می‌گیرند.

کتاب سرتیب هنری جی رابلی^۱ - سهم (رباخواری) آمریکا در جنگ جهانی اول - که در سال ۱۹۲۸م منتشر شده است، این مسئله، و حتی بیشتر از این را پذیرفته است. تمام مواردی که به‌طور مستقیم به پول - و یا به فقدان آن - و قرض‌های مرکب از بهره، مرتبط شده‌اند، برای مسلمانان به‌طور معمول به این صورت خاص هشدار داده شده‌اند: «انتظار جنگ، از طرف خداوند تبارک و تعالی و فرستاده او».

حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام چنین فرموده‌اند:

«اگر فقر یک مرد باشد، من او را خواهم کشت» چرا که «ما بار آهن و سنگ و تازیانه را تحمل کردیم، اما فهمیدیم که سخت‌ترین چیز برای تحمل، بار بدهی بوده است».

این مطلب خیلی بعد، توسط توماس جفرسون^۲ انعکاس یافت، او به‌طور مشابه چنین اظهار داشته است:

1. Wars of Usury
2. Henry J. Reilly
3. Thomas Jefferson

«نظریه جدید همیشگی کردن بدهی، جهان را با خون آبیاری و ساکنان آن را در زیر بارهایی که همواره در حال انباشته شدن است، خرد کرده است.»
 ناپلئون بناپارت، که آتش مشخصی را در مبادی ترور و انقلاب خونی، آنداخته است؛ با مشاهده نقشه هندسی بدهی فرانسه و رشد نمایی آن، چنین نظر را داده است:
 «این حقایق دردناک، نشان می‌دهد که نبلعیدن تمام انسانیت توسط هیولای بهره‌گیج کننده است، آن باید چنین کاری را خیلی وقت پیش انجام می‌داد، و با ورشکستگی و انقلاب، به‌عنوان پادزهر رفتار نکرده بود.»

من برای ارائه این معرفی، قبل از دیدن اخبار بدی از بمبئی یا مومبای^۱ اقدام کردم؛ درباره بی‌رحمی‌هایی که با نام اسلام، و توسط یک گروه از افراد متعصب گمراه انجام شده است، با داشتن این عقیده احمقانه که «مسلمانان» می‌توانند یک چنین اقدامات وحشتناک انقلابی مخالف آشکار با قرآن را - که به صراحت و روشنی چنین کارهایی را ممنوع کرده است - انجام دهند.

در طی سه قرن گذشته، مقامات مالی بریتانیا، به‌طور معمول از طریق فرایندی که BSE^۲ (دیگری را سرزنش کردن) و WMD^۳ (ایزازه‌های فریب بزرگ) نامیده شده، توجه را از عیوب مالی خودشان منحرف کرده‌اند، به‌طوری‌که آن کشور همواره با همسایه‌های نزدیک خود، فرانسه و آلمان، سر و کار داشته است. عملی که توسط بیشتر جوامع مختلف دنیا تسخیر شده، و به کنترل‌کنندگان بدهی مربوط به کسری از ذخایر^۴ مبتنی بر نظام‌ها، اجازه می‌دهد که سیاست‌های خارجی و داخلی خودشان را دیکته کنند و برای آتش‌افروزی در آن کاری که منجر به یک چنین رفتار بی‌رحمانه انحرافی می‌شود، کمک می‌کند؛ همان‌گونه که در این اواخر درباره سرمایه مالی هند مشاهده شده است.

طی شصت سال گذشته، پاکستان در اجرای شریعت، شکست خورده است. بنابراین با توجه به عیوب مالی فعلی آن کشور و فرار به سمت قدرت‌های IMF، که به‌طور مستقیم حکم دادگاه شریعت را رد کرده، و به‌وسیله تقی عثمان در سال

1. Mumba
 2. Blame Someone Else
 3. Weapons of Mass Deception
 4. Fractional reserve debt

۲۰۰۴م، بنیان نهان شده است - اما توسط سرلشکر رشید قریشی^۱ به‌عنوان اینکه عقب گرد کرده است، محکوم گردیده - ادعای آن کشور را برای اینکه یک جمهوری اسلامی است، بی‌اساس جلوه می‌دهد.

با توجه به انتشار این مجموعه، آن‌ها دیگر نمی‌توانند ادعا کنند که هم ارزی‌هایی که بر پایه شریعت و غیرشریعت وجود دارد، در هر صورت «عقب‌افتاده» هستند. به‌طور حتم دانشی که در زمان موجود است - به‌عنوان یک اصطلاح و زمانی که دیگر افراد در خواندن این دستورالعمل‌ها کوتاهی کرده باشند - در عمل وارد خواهد شد، خواهشمندم جزئیات آن‌را، خودتان بخوانید.

دیوید موسی پیدکوک

رئیس بخش اسلامی بریتانیا

۲۹ نوامبر ۲۰۰۸

مقدمه

در قوانین اسلامی، مشارکت می‌تواند به دو طبقه تقسیم شود: مالکانه¹ و تجاری. همچنین از آنجا که در زندگی روزانه، معاملات تجاری در چندین بخش از فعالیت زندگی مؤثرند، ما در اینجا با جزئیات بیشتری به این مسئله می‌پردازیم. اضافه بر این، مشارکت تجاری می‌تواند به دو بخش تقسیم شود: مفاوضه، که می‌تواند به عنوان مشارکت با اعتبار نامحدود، تعبیر شود؛ و دیگری مشارکت عنان است، که می‌تواند به عنوان مشارکت محدود نامیده شود. در میان شرکا شباهت در دین، یک مسئله ضروری برای مفاوضه است. اما در عنان، شرکا می‌توانند دارای زمینه‌های دینی متفاوت باشند. اضافه بر آن مسئله، ممنوعیت معامله همراه با ربا، و ممنوعیت معامله در کالاهای تحریم شده، نیز بخشی از این قرارداد است. در کنار مفاوضه، مضارب به نیز توافق‌نامه‌ای است که یک سرمایه‌گذار با گروهی از سرمایه‌گذاران به عامل مدیر²، یک سهم عمده مورد توافقی از سود را پرداخت می‌کنند. برای این مشارکت نیز شرط شباهت در دین وجود ندارد.

اسلام در همه جا، هر زمان و در هر موقعیتی، برای خیرخواهی نسبت به نوع بشر، پایه‌گذاری شده است. ممنوعیت ربا یک بخش از این قانون حتمی است. موارد مشخصی وجود دارند که توسط اسلام منع می‌شوند، برای مثال، فروش شراب، گوشت خوک، گوشت حیوانات مردار به جز ماهی، و موارد مشابه.

کارهای مختلفی در این موضوع، توسط محققان مختلف انجام شده است، و البته آنها هنوز نتایج مشخصی را درباره این موضوع به دست نیاورده‌اند. از این جهت، این کار کوچک فراهم شده است. تمام تلاش برای جلوگیری از هر اشتباهی انجام شده است. امیدواریم که این اثر به هدف مورد نظر کمک کرده و استقبال گرمی را در حوزه مورد نظر دریافت کند.

مؤلفان

www.ketab.ir